

ВІДЕШ І ДИВИШСЯ ▶ НАЖИВО людям в очі. Історія стіни пам'яті полеглих військових — від Іловайська до повномасштабної війни

Ліля Гончарук

29 серпня 2023, 08:00

Стіна пам'яті полеглих захисників, Київ, серпень 2023. Фото: Ліля Гончарук / Суспільне

Стіна пам'яті полеглих захисників в російсько-українській війні розташована на мурах Михайлівського Собору. Її відкрили на перші роковини Іловайської трагедії 29 серпня 2014 року. На ній — секції зі світлинами загиблих воїнів починаючи з 2014-го. До повномасштабного вторгнення там було 4300 облич. Зараз, кажуть організатори стіни, кількість нових фото не рахують. Як планують розширяти стіну та що біля неї згадують рідні загиблих — розповідає Суспільне.

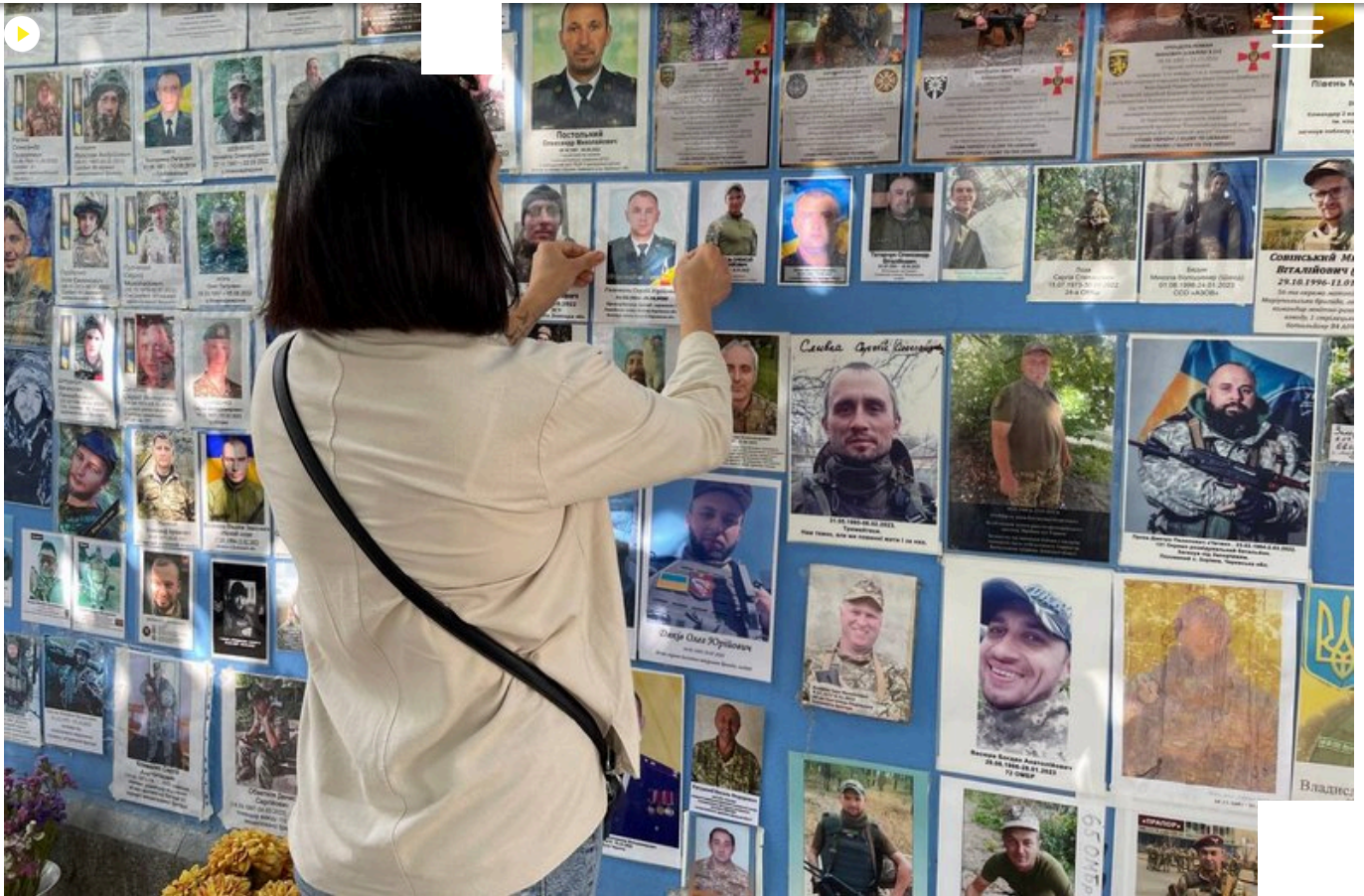
Поле соняхів

світлини тисячі обличчя відразу знаходить фото брата Миколая — прикордонника, що загинув на Луганщині у 2014 році.

"До війни Коля був організатором турніру з мініфутболу. Казав: "Хлопці, не пийте пиво, йдемо у футбол грати". Коли його не стало, кожен рік на честь нього організовували футбольний турнір. Вірю, після перемоги їх також продовжать робити", — говорить Неля.

В руках у жінки конверт ще з однією світлиною. З ним Неля рушає в інший бік стіни — туди, де фото загиблих військових від лютого 2022-го. Серед них — світлина її чоловіка Олександра. Він загинув у травні минулого року в Ізюмському районі. Як і брат був прикордонником. Їхній син, каже жінка, зараз також навчається цієї професії: "Від нашого дому до славнозвісного Белгорода — 37 кілометрів. У нас в районі кожен третій хлопець — прикордонник".

Неля вішає фото загиблого побратима її чоловіка на стіну пам'яті полеглих захисників, Київ, серпень 2023. Фото: Ліля Гончарук / Суспільне

Неля відшукує фото Олександра. Просить допомогти повісити поруч фотографію з конверта. На ній — загиблий побратим її чоловіка.

Щороку, 29 серпня, до стіни пам'яті полеглих захисників в російсько-українській війні, приходять рідні загиблих вшанувати їхню пам'ять. Історія стіни розпочалась в листопаді 2014-го. Тоді перші фото загиблих та зниклих безвісти військових розмістили біля Андріївської церкви. Згодом число загиблих збільшувалось, місця біля церкви не вистачало, тому світлини перенесли на мури Михайлівського Собору.

"Станом на 2021 рік на мурах були прізвища всіх, кого офіційно визнали загиблими. Це інформація базується на двох типах джерел.

нагородження посмертно, повідомлення у соцмережах, на інформаційних ресурсах обласних, міських, сільських рад, некрологи на різноманітних сайтах", — говорить Ярослав Тимченко, співзасновник стіни пам'яті, заступник директора Національного військово-історичного музею.

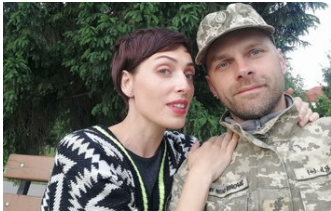

Стіна пам'яті полеглих захисників, Київ, серпень 2023. Фото: Ліля Гончарук / Суспільне

До повномасштабного вторгнення на стіні було 4300 фото. Загалом 11 секцій. Остання світлина датувалася липнем 2020 року. Поруч з нею, на цій же секції, намальований сонях — символ, який мав нагадувати про Іловайську трагедію. З часом його планували

"В той рік були найменші втрати за всю війну. Ось стіна закінчується. Вона ж тут була пустою. Ми запланували намалювати там поле соняхів, — пояснює співорганізатор стіни пам'яті Павло Нетьосов. — Кожна квітка — загиблий воїн. Розмалювати стіну, щоб не було де повісити фото загиблих. Це був би символізм — війна закінчилась. Але прийшов жорстокий лютий 2022-го".

ЧИТАТИ ЩЕ

"Я ще вчуся говорити про втрату" — Ольга Бірзул про свою програму на Docudays UA пам'яті загиблого на війні чоловіка

"Чи вмістить стіна всіх?"

Зі сторони стіни, де фото загиблих від 24 лютого 2022-го, більше квітів. Одні з них принесли Маріна з донькою Маргаритою. Жінка тримає фото, донька нарізає скотч, щоб приклеїти світлину. На ній син Маріни — Олександр, або Сан Санич, як він сам себе називав.

"Пішов на фронт у 18 років. Спочатку повномасштабного вторгнення був у ДФТГ в Білій Церкві. Потім вступив в "Айдар". До вторгнення був хокеїстом, після — став штурмовиком. Ми були проти щоб він йшов — ну куди, дитина, 18 років. Ще й чоловік служить. Коли він був під Бахмутом, дзвонив і говорив: "Мама, все добре". Татові розказував більше, дуже просив щоб той не їхав у гарячі точки. Останній його дзвінок був 14 травня 2023-го. Ввечері

Маріна з донькою біля фото свого загиблого сина на стіні пам'яті полеглих захисників, Київ, серпень 2023. Фото: Ліля Гончарук / Суспільне

Перші світлини на цій стороні стіни з'явилися після деокупації Київщини. "Ми зробили колаж. Фото не підписані, ми їх брали із соцмереж рідних загиблих. А у вересні минулого року зробили пусту секцію, куди можна клеїти фото", — говорить Павло Нетьосов.

Нині на цій секції немає вільного місця. Кількість світлин поки не рахують. "Ми вшановуємо кожного. Звернулись до Міноборони, Нацгвардії, прикордонників, СБУ, контррозвідки, всіх підрозділів Сил оборони. Зібрали дані загиблих. Дізнаємось історію кожного — всі бойові втрати від 24 лютого 2022-го до перемоги будуть розміщені тут. Питання: чи вмістить стіна всіх?", — каже Нетьосов.

Щоб порахувати кількість фото загиблих не вистачить кількох годин. До того ж на стіні одне фото може повторюватись декілька разів. Є

упорядкують після пе, оги.

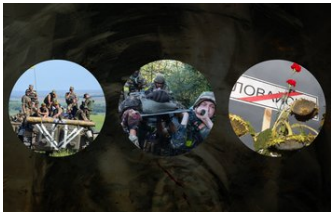

Стіна пам'яті полеглих захисників, Київ, серпень 2023. Фото: Ліля Гончарук / Суспільне

"Стіна — це певний відсоток від кількості, яка має бути. На майбутнє я б запропонував використання стін Києво-Печерської Лаври. Не можу говорити про кількість фото, які почали розмішувати рідні. Ми не уповноважені це оприлюднювати. Є кілька представників, які раз на декілька днів ходять і фотографують. Людина повісила аркуш з інформацією — це потрапляє в базу. Ми так розуміємо, що разів в десять треба буде збільшувати стіну пам'яті", — говорить Ярослав Тимченко.

спостереження: "За цю міну постійно боролись. Тут колись хотіли й кіоски ставити, і сцени з концертами. Стіна пам'яті — унікальний проєкт. Всі звикли до того, що є прізвище, рік народження і дата смерті. А тут йдеш і дивишся цим людям в очі. Сюди приїжджають й іноземні делегації. Важливо, щоб люди за кордоном побачили скільки родин залишилось без рідних".

ЧИТАТИ ЩЕ

Іловайська трагедія: хронологія подій

Бої за Іловайськ Донецької області тривали з 6 по 29 серпня 2014-го. Тоді українська армія втратила 366 воїнів, 429 — отримали поранення різного ступеню тяжкості, 300 — потрапили у полон. Під час відходу українських військових з міста, росіяни, попри домовленості, почали розстрілювати колони. Битва за Іловайськ спонукала Україну підписати 5 вересня 2014-го Мінські угоди.

Загалом з 14 квітня 2014 року по 31 січня 2021-го за даними ООН на війні загинуло приблизно 4150 українських військових. Поранених воїнів за цей період — приблизно десять тисяч.

У квітні минулого року Володимир Зеленський повідомив, що на той період, з 24 лютого 2022-го, загинули від 2500 до 3000 оборонців, а у червні 2022-го — що щодня на фронті гинуть 60-100 українських військових, а ще 500 — отримують поранення. 22 грудня 2022-го

української армії скла до 13 тисяч. У травні 2023-го Зеленський заявив, що Україна більше не коментує втрати військових.

ЧИТАТИ ЩЕ

"Побратими змінюються на очах". Як військовому впоратися зі стресом на передовій

"Передайте рідним, що я живий" — історії родин, які шукають своїх рідних, що зникли безвісти через війну

"Здається, триватиме завжди": що відчувають українці за рік великої війни — дослідження

Не створені для війни. Історії молоді на службі в українській армії

ТОП ДНЯ

УСІ НОВИНИ

ВІЙНА

ТЕКСТИ

ВІДЕО

РЕГІОНИ

НАБУ відкрило справу щодо Умерова, США нададуть Україні ракети Patriot зі складів в Ізраїлі. 1071 день війни **ОНЛАЙН**

29 січня, 07:12

Хорватія готує для України 12-й пакет військової допомоги — Шмигаль

29 січня, 15:19

У Верховній раді почали консультації про заміщення допомоги від USAID

29 січня, 14:33

Генштаб підтвердив ураження НПЗ у Нижегородській області РФ

29 січня, 11:16

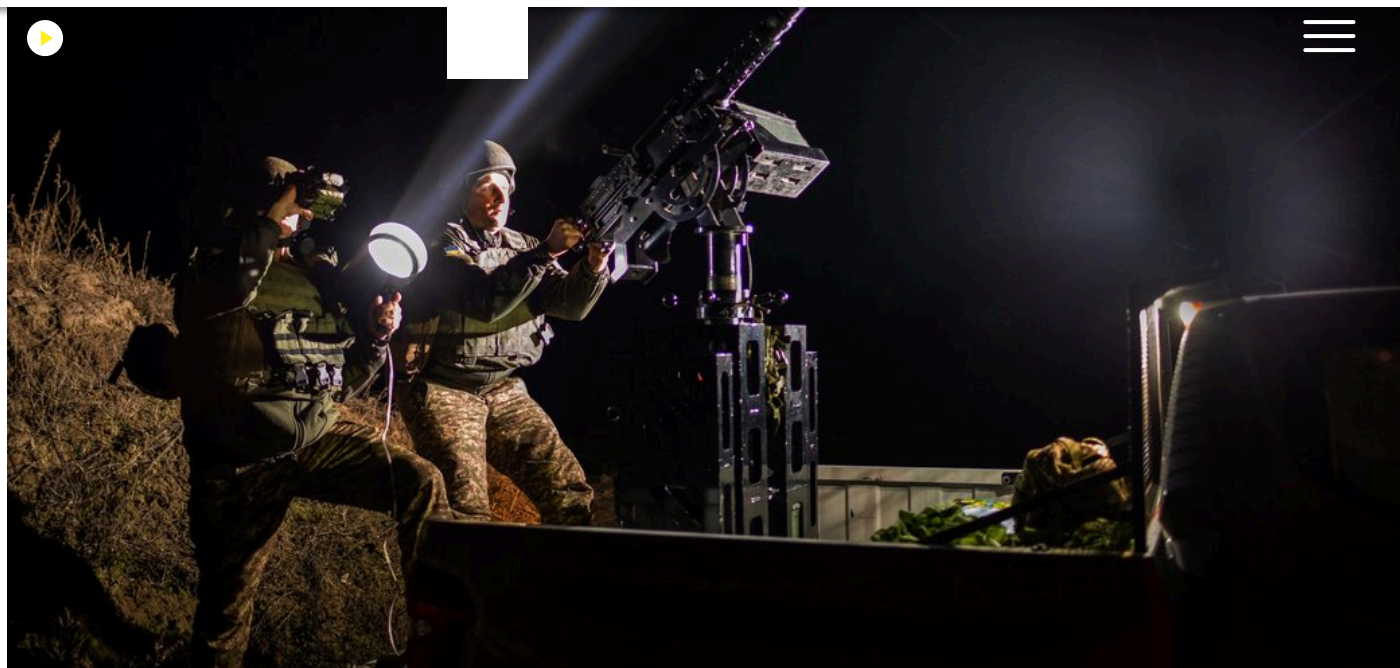
УСІ НОВИНИ

ВІЙНА

ТЕКСТИ

ВІДЕО

РЕГІОНИ

Повітряні Сили: у 9 областях збили 29 безпілотників

29 січня, 10:09

ВИБІР РЕДАКЦІЇ

"АОЗ працює як структурний підрозділ Міноборони — це треба змінити". Бліцінтерв'ю з Арсеном Жумаділовим ЕКСКЛЮЗИВНО

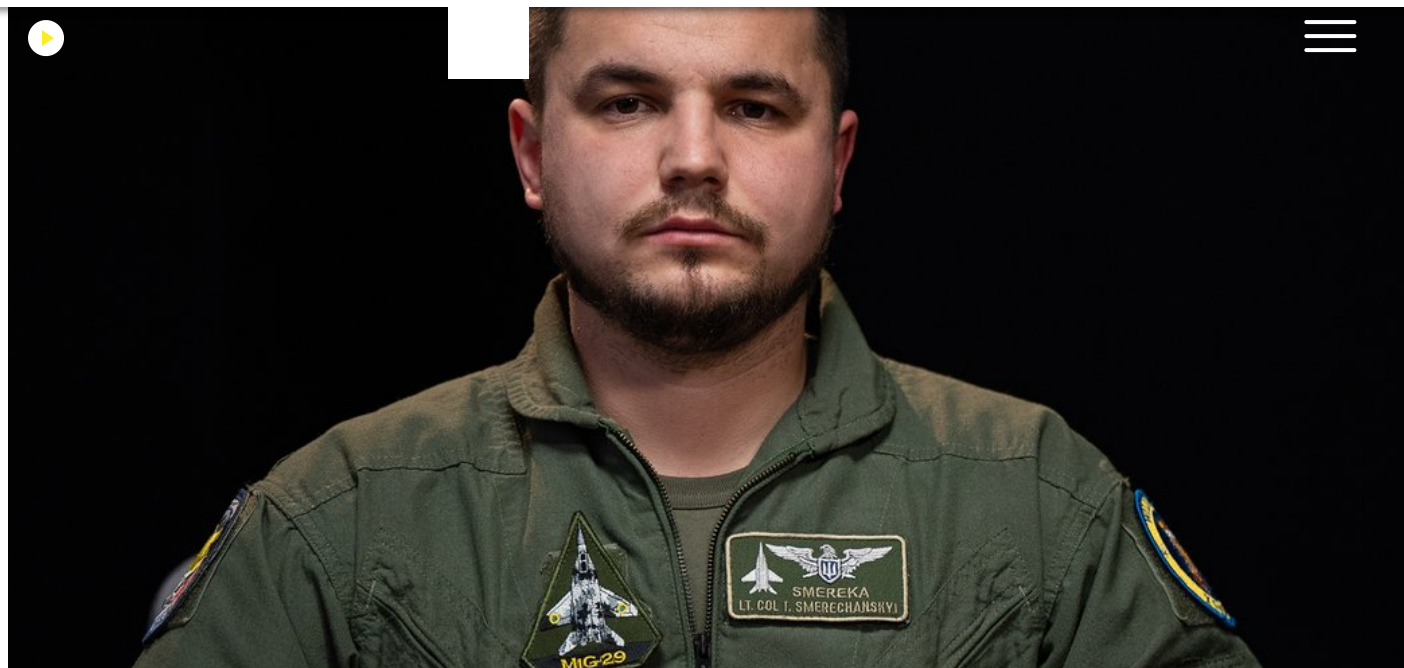
УСІ НОВИНИ

ВІЙНА

ТЕКСТИ

ВІДЕО

РЕГІОНИ

"Щоб літак злетів, потрібно близько 100 людей" — пілот "Смерека" про війну в небі та переведення фахівців Повітряних сил

"1 січня прийшла директива на звільнення. Розмова з міністром не відбулася досі" — директорка ДОЗ Міноборони Сухорукова

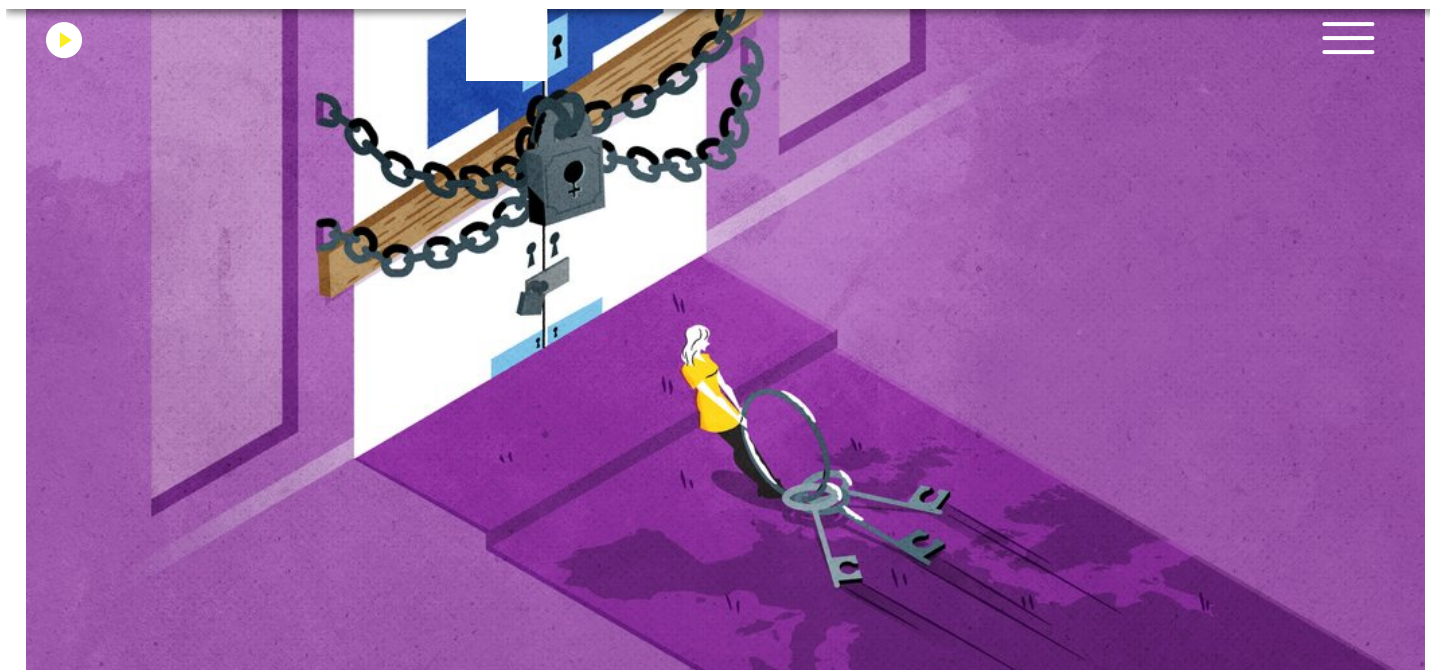
УСІ НОВИНИ

ВІЙНА

ТЕКСТИ

ВІДЕО

РЕГІОНИ

"Я зробила п'ять абортів — вдома, таблетками з інтернету". Що відбувається із правом на аборти в Європі

Вихід з ВООЗ і Паризької зеленої угоди, укази про картелі, гендери та енергетику — що Трамп зробив в перший день роботи

ДІЗНАЙТЕСЬ БІЛЬШЕ

УСІ НОВИНИ

ВІЙНА

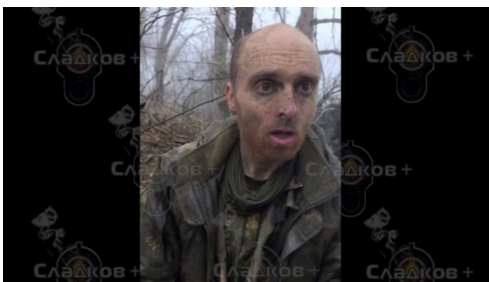
ТЕКСТИ

ВІДЕО

РЕГІОНИ

Ексдепутат Деркач і шахіст Карякін увійдуть до 16-го пакету санкцій ЄС проти РФ — ЗМІ

Австралієць Оскар Дженкінс, який воював на боці України, може бути живий у російському полоні — прем'єр Австралії

Суд ЄС відмовився зняти санкції з зятя Лаврова

У Фінляндії розробили для України протипіхотний дрон Steel Eagle

УСІ НОВИНИ

ВІЙНА

ТЕКСТИ

ВІДЕО

РЕГІОНИ

СУСПІЛЬНЕ
МЕДІАТЕКА

ТОП ТЕМИ

КАТЕГОРІЇ

УСІ ПОДІЇ

ВІЙНА

ВІДЕО

ПОЛІТИКА

СВІТ

ІСТОРІЇ

ПРИРОДА

КУЛЬТУРА

ТОП ДНЯ

РЕГІОНИ

РОЗСЛІДУВАННЯ

ЕКОНОМІКА

ЛЮДИ

ТЕХНОЛОГІЇ

СПОРТ

НОВИНИ

ПРО НАС

АРХІВ НОВИН

СУСПІЛЬНЕ МОВЛЕННЯ

ПРИНЦИПИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ШІ

ІНФОРМАЦІЙНІ КАНАЛИ СУСПІЛЬНОГО

ДОКУМЕНТИ

КОНТАКТИ

ПРАВИЛА ВИКОРИСТАННЯ

ПОЛІТИКА КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ

ПОДАТИ СКАРГУ НА МАТЕРІАЛ

ЯК ЧИТАТИ СУСПІЛЬНЕ НА ТИМЧАСОВО
ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

СУСПІЛЬНЕ НОВИНИ У СОЦМЕРЕЖАХ ТА МЕСЕНДЖЕРАХ

Ми не публікуємо рекламу. Якщо в журналістами інформацію — поставте ви хочете зв'язатись із нами — [натисніть сюди](#).

Ви можете використати наш матеріал, або поширити зібрану нашими журналістами інформацію — поставте посилання на [Суспільне](#).

© АТ «НСТУ» 2025

SEO-ПІДТРИМКА

